

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія

зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯНІЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

«Семіотика танцювального мистецтва Китаю»

Чень Кайшен

Науковий керівник:

Ростовська Юлія Олександрівна,
доцент, кандидат педагогічних наук

Керівник творчої роботи:

Пархоменко Олександр Миколайович,
доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Реброва Олена Євгеніївна
доктор педагогічних наук, професор

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії
доцент **Олена КОВАЛЬ** _____

Ніжин – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Історіографія кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю».....	6
1.1. Семіотика китайського танцю: минуле і сучасність.....	6
1.2. Особливості розвитку національних хореографічних традицій Китаю.....	9
1.3. Символічність китайського хореографічного мистецтва.....	16
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Відважний воїн Лі Цзі» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю»	23
2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	23
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки.....	26
2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції.....	33
Висновки до другого розділу.....	42
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи. Сучасна Китайська Народна Республіка стає все більш значимою у міжнародних стосунках. На жаль, нескінченне багатство компонентів культурної спадщини цієї країни залишаються невідомими за її межами. Постає необхідність вивчення танцювального мистецтва Китаю від витоків до сьогодення.

У сучасних умовах активного розвитку китайського суспільства необхідно зберегти історію та самобутню культуру народу Піднебесної, невід'ємною частиною духовної культури якої є народний танець. Він входить до числа найбільш значущих компонентів традиційної китайської культури.

Із семантичної точки зору, культура будь-якого народу має символічні властивості, у яких закодована певна інформація. Традиційна танцювальна культура Китаю нерозривно пов'язана зі значеннями, смислами, ритуалами та символами. Як і будь-які види мистецтва китайський танець передавався від покоління до покоління. Багатство танцювального мистецтва китайського народу привернуло нашу увагу та спонукало обрати тему кваліфікаційної роботи **«Семіотика танцювального мистецтва Китаю»**

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі особливостей танцювальної культури Китаю та хореографічному втіленні твору Гуань Ханьчизуаня «Відважний воїн Лі Цзі».

Завдання роботи:

- визначити суть поняття «семіотика» у контексті аналізу китайської танцювальної культури;
- розглянути особливості розвитку національних хореографічних традицій Китаю;

- дослідити символічність китайського хореографічного мистецтва;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення хореографічної постановки «Подорож відважного воїна на ім'я Лі Цзі» у контексті здійснення кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю»;

- обґрунтувати засоби виразності хореографічної композиції.

Новизна роботи полягає у:

- оригінальній хореографічній інтерпретації повісті видатного китайського письменника Гуань Ханьчжуаня «Відважний воїн Лі Цзі».
- режисерських, лексичних та сценографічних знахідках, що полягають у переосмисленні художнього сприйняття твору;
- застосуванні власних підходів до репетиційної роботи з виконавцями, оригінального поєднання форм роботи.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішення хореографічна постановка «Відважний воїн Лі Цзі» може бути реалізований до показу як окремих концертних номерів, так і цілісної хореографічної міні-вистави.

Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівників у хореографічній постановці сприятиме підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набутті досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи, яка надає можливість танцівникам та глядачам поглибити свої уявлення про хореографічну культуру Китаю.

Апробація кваліфікаційної роботи. Досвід реалізації творчого проекту відображений у доповіді на VII Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України:

гуманістичні моделі розвитку в умовах глобальних викликів» (Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, 14 березня 2023): *«Символіка хореографічного мистецтва Китаю: міфопоетична складова»*; у доповіді на VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) *«Семіотика хореографічного мистецтва Китаю: минуле і сьогодення»*; публікації у науково-методичній збірці:

- Чень Кайшен Символіка хореографічного мистецтва Китаю: міфопоетична складова. *Проблеми мистецької освіти та виконавства*: збірник науково-методичних статей / за ред. Ю. Ф. Дворника та О. В. Коваль. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. – Вип. – 13. С. 227-232.

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (20 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 59 сторінок, з них основного тексту – 36 сторінок.

РОЗДІЛ 1. Історіографія кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю»

1.1. Семіотика китайського танцю: минуле і сучасність

З точки зору семантики, пов'язаної з визначенням символізму знаків, будь який культурний феномен має свої символічні властивості, що виражають певну інформацію. Танцювальне мистецтво є таким феноменом, відіграючи одну з провідних ролей у житті людини та в соціокультурному просторі. Танець, виражаючи специфічними образно-символічними засобами думки і почуття людини, виступає своєрідним текстом, де зображена культура народу. Народжуючись в тілі людини, танець є невіддільним від неї [4].

Назва «семіотика» виникла з теорії знаків, створеної давньогрецькими філософами (стоїками). Відповідно, походячи з грецької мови, термін «семіотика» означає «знак». Вже на ранніх стадіях розвитку людської цивілізації знак-образ мав велике значення.

Зі досліджень археологів, ще у доісторичні часи вже існували перші рухові знаки. Первісна людина зображала на стінах печер моменти полювання і танців. Це дозволило дослідникам у майбутньому дізнатися про виникнення жестикуляції як способу спілкування[4].

За свідченнями Дж. Віко (італійського вченого-просвітителя), ці жести були не чим іншим, як образними знаками. З часом у процесі реконструкції архаїчних культур з'явилося припущення про давню мову жестів. Їй дали назву «яфетичної» мови, що походить від імені Яфета - одного із синів Ноя.

Згідно цієї гіпотези, в архаїчних культурах (до якої відноситься культура Стародавнього Китаю) мімічні або пантомімічні рухи стоять на

першому місці. Вони, виражаючи певні емоційні стани, є найдавнішою мовою людства - мовою жестів-знаків[8, 53].

Первісні люди, прагнучи відкрити для себе світ і самих себе, знаходили цю можливість у танці, задовольняючи потребу передачі емоцій через тіло. Танцювальними діями супроводжувалися і важливі для людини події (народження, смерть, одужання хворого, трудові, мисливські обряди тощо) і різні ритуали (культові обряди, звернення до природи тощо).

Починаючи з третього тисячоліття до нашої ери і до початку XX століття танцювальна культура Китаю була класичною традиційною культурою. У ній усе було зорієнтовано на споконвічні естетичні, етичні, соціально-економічні, ідеологічні зразки. Зрозуміло, що за такий довгий історичний період у техніці, науці, державному управлінні відбувалися певні зміни. Але саме мистецтво, розвиваючись дуже неспішно, постійно зверталося до традицій – до вічних зразків, правил, пройдених етапів [9, 183].

Тобто, традиційна китайська культура – це такий спосіб буття жителів Піднебесної, у якому передача цінностей і смислів переважає над культурними технологіями. Це особливо помітно у хореографічному мистецтві, де кожне рухове формоутворення нерозривно пов'язане з естетичними ідеалами, зі значеннями і смислами.

Традиційна культура Китаю спирається на сакральні тексти і жорсткий розподіл суспільства на соціальні класи та верстви населення. Такий тип культури історично перекликається із древніми осередками цивілізацій і на сьогоднішній день локально присутній у світі[13, 84].

У всі часи шанобливе ставлення китайських мудреців до культурних традицій підкріплювалося їх філософсько-етичними учіннями. Великий вплив на китайську національну культуру і мистецтво танцю справило учіння

Конфуція. Видатний давньокитайський філософ вбачав своїм історичним обов'язком зберігати і передавати нащадкам стародавню культуру («вень»).

Конфуцій сам не займався творчістю, але редагував і коментував письмову спадщину. Філософ зміг досить коротко виразити словами принцип мистецького традиціоналізму, притаманного китайській культурі протягом чотирьох тисячоліть - «передавати, а не створювати, вірити давнині та любити її»[13, 85].

Навіть у сучасному Китаї життя китайців у невеличких містах і провінціях підпорядковане не скільки громадянським законам, скільки давнім традиціям. Це і родинні стосунки, обряди та звичаї, житло, одяг та, звичайно, мистецька діяльність, зокрема, танець.

Підтримуючи повагу Конфуція до традиції, сучасний китайський дослідник Чжан Лівень зазначав, що: «Традиція – найширше за обсягом поняття, яке відображає найбільш загальні закономірності об'єктивних речей і явищ. Це те, що передається нам у спадок історією. що має певне ставлення до культури, ідеології, моралі, звичаїв, психології, мистецтва...»[13, 85].

Важливою складовою традиційної культури є «ритуал», «танець» і «музика». Поняття «танець» і «ритуал» у стародавньому Китаї були міцно взаємопов'язані. Спочатку ритуал застосовувався для жертвопринесення богам. Розважали китайці богів за допомогою музики і танців, які були доповненням до богослужіння, молитви, ворожіння, яким би не був зміст ритуалу. Ці дії мали особливу форму подання і культурний зміст [18, 16].

При династії Чжоу (1122 до н.е. – 249 до н.е.) ритуальна система була міцно пов'язана з політикою, тож розроблена до найменших подробиць. На той час ритуали регулювали внутрішні відносини між китайськими феодалними князями, їх візитами, банкети у імператора тощо, тому мали

суворий поділ на категорії. Так історично складалася та удосконалювалася система китайського ритуалу [18, 16].

Сучасний Китай досить швидко відходить від класичної традиційної культури з її орієнтацією на ідеали минулого. Так, у китайському хореографічному мистецтві з'являється балетний театр європейського типу, а молоді виконавці оволодівають сучасними танцювальними техніками і стилями, такими як контемпорарі, брейк-данс, тощо. Молоді люди позитивно сприймають ці зміни і швидко засвоюють танці та музику масово-популярної культури країн Західної Європи.

Проблемі збереження національних художніх традицій уряд сучасного Китаю приділяє велику увагу. Перед представниками китайської інтелігенції та працівниками освіти у прийнятій державній програмі поставлено завдання дотримуватися єдності традиційного і сучасного, формувати у суспільстві активні духовні прагнення і прищеплювати зразки здорового цивілізованого життя тощо. А рекомендація до митців хореографії звучить так: «...створювати систему спадкоємності кращих зразків традиційної культури» [9, 184].

1.2. Особливості розвитку національних хореографічних традицій

Китаю

Китайські національні хореографічні традиції споконвіків несуть у собі елементи народних та придворних танців, бойових мистецтв, китайської філософії та мистецтва китайської опери. Це явища культури з тривалою історією. Розвиток китайських танцювальних традицій відбувався від однієї історичної епохи до іншої, від покоління до покоління. У своєму сучасному вигляді вони являють собою комплекс традиційних основ, оформлених у

струнку систему. Одним із пріоритетних наукових напрямів для Китаю є її вивчення і збереження[5, 106].

Історія китайського танцю протягом багатьох тисячоліть міцно пов'язана з національною історією самого Китаю. За свідченнями істориків, спочатку танець використовувався для поклоніння імператору. Військова міць китайської імперії та духовне багатство нації теж демонструвалося за допомогою танців. Пізніше танець стає розважальним дійством.

Традиційним танцем Пекінської опери і сучасним класичним танцем Китаю є Танець з рукавами. Він був успадкований з вистав славнозвісної китайської опери. Найбільш відомий і популярний Танець з рукавами «Сюань Цзи». Своєрідними символами цього танцю стали рукава, віяло і меч. Танець з мечем символізує мужній характер. Під час його виконання повільні плавні рухи з мечем змінюються на швидкі і різкі. В епоху династії Тан (618 – 907 рр.) танець з мечами виконували жінки[8, 54].

Традиційні танці Китаю у своїй більшості називаються досить поетично. До прикладу, відомий Шовковий Танець - Дуньхуана. На сцені кілька танцівниць втілюють сюжет, який зображений на фресці епохи династії Вей (220-266 н.е.). Дійство відбувається під мелодію «Танець шовку, який ллється». Музика є невимовно ніжною і мелодичною. Дуньхуан – це місто у китайській провінції Ганьсу. У давнину воно служило Великому Шовковому Шляху брамою у Китай [8, 55].

До ХХ століття традиційний танець мав умовний розподіл на дві великі категорії. Це - *народний і сценічний китайський танець*. Так, у палацах імператора виконувалися сценічні танці. У них тонко втілювалися образи скульптури того часу, художнього мистецтва та поезії. Саме тому, китайські танці є такими багато оздобленими і витонченими. Це стосується будь-якого традиційного китайського мистецтва.

У більшості своїй, у китайських сценічних і національних танцях виконавці танцюють по спіралі та колу. Це пов'язано з тим, що коло у китайській культурі є символом Гармонії. Специфічне підкреслення положень пальців і рухів рук виконавців, як і координація очей, також притаманне китайській хореографії[13, 83].

Китай є багатонаціональною країною. Різні етнічні стилі народного танцю виникали поступово. Вони залежали від історії, способу життя певних народностей на території країни, їх релігійних вірувань. Велике значення мали накопичені звичаї, природне середовище їх існування. У трьох північно-східних провінціях Китаю самим розповсюдженим є народний танець «янге».

«Янге» - улюблений вид танцю у китайців. Він виконується на відкритому просторі і включає у себе танцювальну техніку вищого рівня. Радісний настрій у глядачів і танцівників створюють енергійні рухи, голосні звуки музичних інструментів і яскравий ритм. Незмінними інструментами для північно-східного «янге» є зурна і барабан. У кінці танцю або при зміні емоцій використовується унікальний дріб барабану[13, 84].

Танець сповнений спритними, енергійними і пластичними рухами. Виконуючи танцювальні кроки танцюючі швидко рухаються. Під час «янге» коліна танцівників то згинаються, то розгинаються коротко і еластично. Роль центру для кружляння навколо себе виконують плечі. У цьому танці різнокольорові хустинки допомагають виконавцям висловлювати свої емоції і почуття. Ці хустинки бувають кількох видів: зав'язані внутрішні хустинки, зав'язані зовнішні хустинки. А ще хустинки з дрібними квітами, внутрішні листові хустинки, листові зовнішні хустинки тощо [13, 85].

Після створення Нового Китаю північно-східне «янге» почало розвиватися досить активно. Багато телевізійних передач було знято з новим «янге» - «Велике янге», «Танець з віялами», «У фруктовому саду» та інші.

У 80-х роках XX століття танець вийшов за межі північно-східного Китаю. Його полюбили і за кордоном. Таке оновлене «янге» здійснило великий вплив на інші стилі, притаманні китайським танцям. Танцювальний колектив «Серп місяця п'ятої сторожі» є тим колективом, який зробив популярним національний китайський танець «янге». Він вивів цей танець на професійну сцену Китаю і багатьох інших країн[13, 85].

У південній частині китайської провінції Юньнань Дайського автономного району Сішуанбаньна проживає народ **дай**. За тривалу історію свого існування він створив оригінальні народні танці «з природним ароматом». Такі танці, як «танець павича», «танець гагуан», «танець барабану ніг слона» тощо є досить популярними у Дайському районі.

Ці яскраві і мальовничі танці будуються на красивих і витончених рухах, а танцювальні пози у цих композиціях нагадують скульптури. Рухи китайських танцівниць ніжні та сором'язливі, не дивлячись на досить чуттєвий і багатозначний стиль танцю[3, 85].

Взагалі, у дайських національних танцях вигинаються усі суглоби тіла та рук. Таким чином, втілюються унікальні, притаманні їм, «три повороти». Гнучкі поштовхи, витягування і перевертання долонь, які виконують руки виконавців, демонструють внутрішню силу. Стегна танцівників коливаються з боку в бік разом із поворотами тіла, також утворюючи динамічну позу «три повороти». Тремтіння тіла танцівника згори до низу є основним рухом тіла дайських танців[3, 86].

Стиль дайських народних танців утворився відповідно до естетичних уподобань цього народу. Типовим дайським танцем є «танець Павича». Для дайців Павич є національним тотемом. Вони вважають його своїм символом щастя, краси та удачі[3, 88].

«Квітка сливи у снігу» - ще один китайський поетичний образ. Він символізує життєву витривалість перед негараздами. Видатна китайська

танцівниця Вей Но втілила образ квітки у снігу на сцені у 80-х роках. Вона виступила у прекрасній композиції з біло-рожевим віялом. Цей номер став одним із перших танців, який побачив глядач на міжнародній сцені.

Символом довголіття, успіху і витривалості у китайців вважається бамбук. Бамбуковий танець також існує у Китаї. Під приємну мелодію бамбукової флейти, із чітким музичним ритмом танцівниця у світло-зеленому одязі гнучко і пластично хитається, втілюючи ріст бамбуку[13, 82].

Одним із самих традиційних символів Китаю є Дракон – талісман удачі і миру. Улюбленим народним танцем жителів Піднебесної став танець Дракона. Він виконується на усіх національних святах. Цей танець протягом усієї історії китайської цивілізації отримав великої кількості форм. Більше ста видів танцю Дракона існує на сьогоднішній час.

Виконується цей танець соло або у парі, проте, іноді його можуть танцювати біля сотні виконавців. Під час дійства десятки міцних чоловіків зображають політ Дракона по Небу. Вони тримають важкі опори, бігають і стрибають з ними. Дякуючи їх майстерності, Дракон застигає у різних позах, «б'є хвостом», «катається по землі», «повзе по стовпу» тощо[13, 82].

Завдовжки ця міфічна істота іноді буває до десяти метрів. Виготовляють його з різнокольорового шовку. Яскравий Дракон «пролітає» над глядачами, які б'ють у гонги і барабани під голосні хлопавки і вогні феєрверків. Цей танець викликає у всіх відчуття дотичності до стародавніх китайських традицій. Він дуже вражаючий і наснажує танцівників і глядачів. Танець Дракона вважається національним танцем етнічної групи *хань*. Ця група складає майже дев'яносто два проценти населення Китаю [13, 83].

Також до національних танців хань належить відомий танець Лева. Виконують його під час китайського Нового Року за місячним календарем. Це є головним традиційним святом Китаю. За повір'ями хань, Лев проганяє

злив духів у новорічну ніч та приносить у дім щастя і добробут. Китайці із задоволенням виконують його.

Як правило, танець Лева танцюють вдвох. Передній виконавець у руках тримає голову звіра, а його ноги зображають передні лапи звіра. Другий виконавець втілює тулуб і задні лапи Лева. Тулуб «лева» покритий золотистою тканиною, імітуючи шерсть Царя звірів. У діях обох виконавців має бути максимальна злагодженість, щоб достовірно передати рухи тварини. Іноді у дійстві з'являється симпатичне і грайливе Левеня. Його виконує ще один танцівник.

Танець Лева по праву вважається перлиною китайського традиційного народного танцю. Після заснування Китайської Народної Республіки різноманітні танцювальні колективи країни включають цей танець у свій професійний репертуар [13, 84].

Однією з національних меншин Китаю є **корейський народ**. Вони проживають в основному у провінціях Дзилінь, Ляонін, Хейлунцзян. Етнос корейців має дуже давні мистецькі традиції і відомий своїми піснями і танцями. Популярними танцями корейського народу є «танець монаха», танець довгого барабана» та веселий танець святкування збору урожаю. Протягом чотирьох тисячоліть своєї історії, корейці сформували свій характер - скромний, працелюбний, стриманий і щирий. Ці національні риси особливо втілилися у танцювальному мистецтві - унікальному та неповторному[14, 331].

Естетичні характеристики корейських танців виражаються у способах їх переміщення. У народу є звичка носити речі на голові. Ця специфічна особливість у танцях проявилася через малорухливість верхньої частини тіла для утримання балансу. Нижня частина тіла, особливо ноги, рухаються швидко, роблячи впевнені кроки. Виконуючи хвилі та дуги, руки корейських танцівників зображають коло.

Одна із особливостей корейського танцю – використання танцівниками дихання як продовження руху. Процес керується кроками, згинанням та розгинанням колін і загалом, усім тілом до пальців рук та ніг. Тобто, усі рухи танцю виконуються у єдиному ритмі, а дихання супроводжує зміну поз [14, 331].

Символом щастя і чистоти корейці вважають журавлів. Вони захоплюються їх спокійними, легкими і красивими рухами. Для своїх національних костюмів вони обрали білий колір. Він гарно поєднується з граціозними і м'якими рухами (« кроки журавля», «великі кроки журавля», «середні кроки журавля» тощо), що наслідують рухи цих птахів[14, 332].

Тож, національні танці Китаю впродовж довгого історичного процесу формувалися дякуючи колективній творчості народних мас. Вони транслиували думки і почуття, прагнення та ідеали народу. Більша частина цих танців, які існують у межах своєї національної культури - сценічні імпровізації із більш-менш стабільним стилем. Їх основна функція полягає у розвазі глядача[7, 217].

З 1912 по 1949 роки відбулося створення Китайської Республіки. Поступово китайці знайомляться з виконавською культурою західного танцю. Китайські студенти починають навчатися за межами Китаю, зокрема у закладах вищої освіти України.

Багато працівників дипломатичних представництв династії Цин вперше побували за кордоном. Ними і були записані зразки європейського та американського хореографічного мистецтва, що суттєво відрізнялися від китайських традицій: класичний балет, народні танці інших етносів, західноєвропейські бальні танці тощо [5, 112].

1.3.Символічність китайського хореографічного мистецтва

Одним із найбагатозначніших понять у системі семіотичних наук є поняття «символ». Видатний культуролог та семіотик Ю. М. Лотман зазначав: - *«Більш звичне розуміння про символ стосується ідеї деякого змісту, яке виступає фоном вираження для іншого, більш цінного змісту»*[10].

Видатний німецький поет, драматург і критик Й. В. Гете так висловився з приводу свого розуміння значення символу: *«Символіка перетворює явище на ідею, ідею на картину. При цьому, ідея у картині завжди залишається такою, яка нескінченно впливає... І недосяжною. І навіть будучи виражена усіма мовами, все ж залишається неказанною»* [10]. А знана американська філософія С. Лангера вважає символ головним серед трансформаційних процесів, *«будь-яким засобом, за допомогою якого ми здатні здійснювати абстракцію»*[4].

Танець Китаю можна розглядати як систему символів і знаків. Основою спілкування між людьми на ранньому етапі розвитку китайської цивілізації служили різноманітні рухи, зокрема танець. Вищим проявом образного танцювального мистецтва Піднебесної виступає саме символізм, оскільки, маючи ірраціональний початок, китайський танець зображає явища оточуючого світу через символи.

Лотман Ю. зазначав, що китайська культура має символічну природу і завжди є сферою символізму[10]. У цьому простежується органічний зв'язок всієї культури Китаю з хореографією. Усі танці Китаю являють собою цілу систему певних поглядів, ідей, норм, які сформувалися дуже давно і були присутні з китайським народом впродовж всього їх культурного життя. Саме тому, танець у Китаї відноситься не лише до сучасності, а й до минулого і до майбутнього[4].

В основі виникнення китайського танцю лежать три елементи, незвичні для західної людини: цзин (концентрація), ци (вияв енергії) і Шен (дух). Ці естетичні поняття прийшли у китайську хореографію з трьох провідних релігій Китаю - даосизму, конфуціанству і буддизму. Ці релігії становлять культурну основу китайської цивілізації [5, 106].

Класичний китайський танець підкреслює єдність усього тіла. Професійні танцівники під час виконання враховують кожну деталь рухів. Вони контролюють підйом рук вгору і опускання їх вниз, рух тіла, голови і очей. Особливий контроль - за диханням. При здійсненні навіть одного маленького руху, виконавці слідкують, у який момент руху треба відпочити і розслабитися.

Основну форму китайського танцю складають різні основні прийоми, серед яких нахили, обертання і вигини усього тіла. Простота і грація традиційного класичного танцю наповнена глибоким змістом. Сама танцювальна композиція здається витончено і простою, хоча наповнена цілою низкою внутрішніх складників[5, 109].

Неповторності і унікальності китайському танцю надає особлива риса, притаманна професійним танцівникам. Це - «внутрішній зміст» («юнь»). Внутрішні почуття виконавців, їх погляд, вираз обличчя танцівника є дуже важливими для китайського класичного танцю, оскільки допомагають завершити образ. Хоча і танцювальна техніка з різноманітними рухами по колу, акробатичними трюками досить значима[5, 110].

Одним із важливих елементів китайського танцю є сила. Вона являється внутрішнім ритмом зовнішнього руху та визначенням її контрасту. Ритм класичного танцю значно відрізняється від звичайних для нас ритмів 2/4, 3/4, 4/4. Для виконавського стилю китайців більш зручним є вільний ритм. До того ж, він краще сприймається візуально.

Малюнок китайського традиційного танцю повністю залежить від музики. Темп музичного твору та його динаміка пластично втілюється танцівниками у хореографічному творі. Кожний малюнок танцю, як і фраза в музиці, логічно змінюють одна одну[9, 185].

Яскравим прикладом сказаного вище є творчість видатної китайської танцівниці Юй Жунлін, яка у 1901 році працювала у Європі з Айседорою Дункан - засновницею танцю модерн. Коли у 1903 році Юй повернулася до Китаю, то вона познайомила численних глядачів та вельможних осіб у Королівському палаці імператриці Ці Сі з деякими західноєвропейськими класичними танцями.

Саме тоді танцівниця презентувала свою власну танцювальну композицію «Танець феї Лотоса», спираючись у своїй творчості на традиційну основу цього танцю. Деякі дослідники припускають, що саме з цього твору починається відлік сучасної(у межах ХХ століття) традиції образного зображення символіки Лотоса у традиційній культурі Китаю [9, 184].

Китайці вважають, що Лотос є символом хорошої людини. Така людина, навіть якщо виросла з бруду, ніколи ним не забрудниться. У природі коріння цієї квітки знаходяться у багнюці, а гнучкий стовбур лотосу тягнеться до світла через товщу води. Ця прекрасна рослина завжди повернена до сонця. Тож, не даремно Лотос символізує духовне зростання людини, її прагнення до досконалості.

Розкриваючись на світанку і закриваючись на заході, Лотос у китайців уособлює відродження сонця, омолодження, відновлення життєвих сил, безсмертя людини. Вони порівнюють Лотос з Космосом, із Сонцем, яке зійшло над Землею на зорі виникнення світу. Китайці вбачають у цій квітці результат взаємодії Сонця і місячних сил води. Як висловився американський

дослідник міфології Дж. Кемпбел, *«світ розвивається у вихорі перероджень»* [10].

Китайські філософи переконані, що Лотос є символом життя людини і усього Всесвіту. Лотос є образом безсмертної природи людини, вічного життя та духовного розкриття. Як дух не забруднюється матерією, так ця квітка не намокає від води.

У XIX столітті у Європі та Північній Америці виникали різноманітні теософських товариства, представники яких були переконані, що у високогірних долинах десь між Монголією та Непалом проживають безсмертні істоти Махатми. Вони своїми астральними силами керують долею усього світу [1, 24].

У класичних буддистських мандалах є зображення Будди, який сидить у центрі квітки Лотосу. Схожий сюжет фігурує і у християнських традиціях, де образи Лілії та Тюльпана втілюються через лотосову символіку. А гімни середньовіччя оспівують Діву Марію як *«квітковий келих, на який сідає Христос у вигляді птаха і спочиває там у безпеці»* [8, 53].

Лотос у Китаї шанували як священну рослину ще до поширення буддизму. У розумінні стародавніх китайців, ця квітка втілює у собі чистоту і цнотливість, родючість, продуктивну силу. Вони надавали їй значення духовної витонченості, плодючості, жіночого генія.

Китайський буддизм наділяє квітку ширшою символікою. У ньому Лотос – один із Восьми Дорогоцінних Речей. Сюди відносяться твердість, чесність, рішучість, сімейна гармонія і процвітання, благословення багатодітністю. Основний зміст китайського традиційного «Танцю Лотоса» полягає у твердженні, що квіти Лотоса залишаються витонченими та чистими, не зважаючи на багнюку, у якій вони ростуть [8, 54].

Першою, хто почав розвивати цей сповнений символіки формат танцювального мистецтва була китайська династія Хань. Приблизно 200

роком нашої ери датується виникнення цього танцю. Існує він у Китаї і на сьогоднішній день. Завдячуючи своїй унікальності, «Танець Лотоса» пройшов через епохи і став доброю китайською національною традицією.

За допомогою позицій рук та ніг у цьому танці втілюються образотворчі мотиви. Так, наприклад, під час виконання руки танцівників розкриваються у формі лотоса, а для зображення коливань квітки на воді вага тіла переноситься з однієї ноги на іншу.

У тих чи інших китайських ієрогліфах втілюються певні особливості танцювальних рухів. Вони зрозумілі письменній аудиторії і відносяться до теми хореографічної композиції. У деяких випадках задля підкреслення образу квітки лотоса використовується віяло, яке зображає граціозне коливання квітки на поверхні води [4].

Видозмінюючись протягом кількох тисячоліть, на початку XX століття танець Лотосу отримав нові риси та набув нових естетичних ознак. Причиною цього стали зміни поглядів китайців на міфологічну основу танцю. Китайський класичний танець під впливом європейської академічної балетної школи на новому етапі свого розвитку набув інших художніх форм.

Знаковість, образність та символізм є мовною природою китайського танцю. Загалом, основним «матеріалом» у мистецтві танцю є людське тіло, зрима форма танцювального руху. Відповідно, знак у китайському танці являє собою складне духовно-матеріальне утворення.

Тож, хореографічному мистецтву Китаю притаманна унікальна здатність зберігати і транслювати у лаконічному вигляді великі і значущі культурні тексти. Китайський танець виступає у ролі хранителя цінної мистецької інформації, яка простягається своїм корінням у глибину віків і в наступні епохи виступає як символи[4].

Висновки до першого розділу

1. Визначено, що термін «семіотика» означає «знак» і бере свій початок від грецької мови, дякуючи давньогрецьким філософам, які створили теорію знаків. З точки зору семантики, символічні чи знакові властивості притаманні будь-якій культурі, оскільки містять певну інформацію. Танець – найдавніший із мистецтв, який відображає культуру народу і виступає своєрідним текстом. Він виражає переживання людини специфічними образно-символічними засобами.

Традиційна танцювальна культура Піднебесної міцно спирається на різні умовні значення і смисли, пов'язані з естетичними ідеалами людей. Китайській танцювальній культурі притаманний принцип мистецького традиціоналізму, який формувався протягом чотирьох тисячоліть. Навіть сьогодні, особливо у маленьких містах і провінціях, культурне життя китайців регулюється віковими традиціями.

Проте, у культурі сучасного Китаю все ж відбуваються значні зміни. У китайському хореографічному мистецтві з'явився балетний театр європейського типу, виконавці оволодівають сучасними техніками і стилями. Уряд сучасного Китаю приділяє велику увагу проблемі єдності традиційного і сучасного у культурі та мистецтві.

2. Проаналізовано, що китайські національні хореографічні традиції мають давню історію та свої специфічні особливості. Вони увібрали в себе народні та придворні танці, елементи бойових мистецтв та китайську філософію, мистецтво китайської опери. Одним із пріоритетних наукових напрямів для Китаю є вивчення і збереження всього комплексу традиційних основ китайської культури.

Китайські танці з давнини виконувалися у палацах імператорів, втілюючи образи художнього мистецтва, поезії та скульптури того часу.

Традиційним танцем Пекінської опери, який одночасно вважається китайським класичним танцем, є Танець з рукавами, успадкований саме з вистав опери. Своєрідною символікою цього танцю стали рукава, віяло і меч.

Символом витривалості, довголіття та успіху у китайських традиціях вважається бамбук, якому присвячений бамбуковий танець. А одним із традиційних символів Китаю є Дракон – талісман удачі і миру. На сьогодні існує більше ста видів Танцю Дракона, який за свою тисячолітню історію набув багато форм. Тож, національні танцювальні традиції Китаю, який є багатонаціональною країною, створювалися колективною творчістю китайського народу, формуючи специфічну систему символів і знаків для вираження своїх думок, почуттів і ідеалів.

3. Досліджено, що китайське хореографічне мистецтво можна розглядати, як систему символів, які відтворюють явища оточуючого світу. Танець у Китаї несе елементи не лише сучасності, а й минулого і навіть майбутнього. У підґрунті створення китайського танцю лежать естетичні поняття трьох основних релігій Китаю – даосизму, конфуціанства і буддизму.

Класичний китайський танець підкреслює єдність усього тіла танцівника. Унікальності китайському танцю надає особлива риса, якою повинні володіти усі танцівники – «внутрішній зміст», хоч і танцювальна техніка є не менш важливою.

Прикладом образного відтворення філософсько-етичних уявлень про світ у китайській традиційній культурі слугує символіка Лотоса - символу духовного зростання людини. Дякуючи своїй унікальності, Танець Лотосу пройшов через покоління і на сучасному етапі набув нових художніх форм, що пов'язано зі змінами поглядів китайців на міфологічну основу танцю та впливом європейської академічної школи.

**РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної композиції
«Подорож відважного воїна на ім'я Лі Цзі» у контексті створення
кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю»**

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Пригоди відважного китайського воїна.

Ідея: Прагнення воїна досягти величі та подолання внутрішніх перешкод, шлях до самовдосконалення й пошук гармонії між тілом і душею.

Надзавдання: Подорож героя, його відвага, самопожертва та злагода між різними світами.

Конфлікт: Епічна битва між головним героєм та міфічною істотою – драконом.

Наскрізна дія: Відображення послідовної метаморфози героя під час його подорожі; допомагаючи глядачам відчувати динаміку та еволюцію героя протягом мандрів, показавши його трансформацію від початку до кінця.

Час дії: Стародавній Китай.

Місце дії: Провінція Шеньсі.

Форма: Хореографічна сюїта.

Стиль: Народна стилізована хореографія.

Жанр (за драматургією): Казково-фантастичний.

Лібрето

*«Серед стародавніх гір та лісів,
У Китаї славному, як раю,
Жив китайський воїн, мужній та сильний,
Завзято захищав він країну свою»*

У стародавньому Китаї, де дракони літають серед хмар і розквітають над річками квіти, у спокійному селищі живе мрійник – відважний воїн, на ім'я Лі Цзі. Його серце сильне, душа чиста, а його вміння владувати мечем неперевершені.

Лі Цзі мріє стати великим воїном, але йому досі довелося залишатися в селищі та захищати його мирних мешканців. Він має велике серце та безсмертну віру в те, що він може досягти великих висот.

Одного дня, до села приходить таємничий магічний посланець, який приносить Лі Цзі запрошення до королівського палацу, де йому вручається завдання – відправитися на пошуки загубленого міста, про яке говорять лише в легендах. Він має знайти це місто, щоб здобути магічний артефакт, який може зробити світ кращим тим самим врятувати свою країну від темних сил, що нависли над ними.

Лі Цзі вирушає у подорож до гори мудрості, де живе старий вчитель який навчає його мистецтву воїнів, основам бойових мистецтв і сили волі. Вчитель знайомить воїна з таємничою групою мешканців, які розкривають йому секрет артефакту. Вони вирішують допомогти Лі Цзі знищити зло, яке загрожує їхньому світу.

Лі Цзі продовжує свою подорож, щоб знайти магічний артефакт, який може допомогти йому в бою. У лісі магії він зустрічає відьму, яка вчить його використовувати чаклунство для перемоги, та віру в себе.

Хоробрий воїн, та його нові друзі об'єднують зусилля і ведуть епічну битву проти злого дракона який загрожує його рідному краю, та хоче заволодіти артефактом. Під час бою Лі Цзі застосовує свої знання воїна, мудрість і магію для того, щоб перемогти ворога.

Завдяки своїй силі, вірі в себе та підтримці магічних сил, Лі Цзі здолавши дракона, вирішує залишити артефакт у місті, допомагаючи йому

відродитися і відновити його колишню славу, зберігши свій край від знищення.

Відважний воїн Лі Цзі, повертається до свого села як справжній герой, здобувши славу та визнання в усій країні, відзначає свою перемогу з друзями, сім'єю та своєю коханою. Він стає символом сили, мудрості та віри в те, що навіть найбільші випробування можуть бути подолані, якщо у тебе є віра в свої можливості та внутрішня сила.

Дійові особи та їх характеристика

Відважний воїн Лі Цзі – виділяється своєю відвагою та сміливістю. Він володіє сильними бойовими навичками та надзвичайною відвагою; вступає в різні битви та пригоди, щоб захищати свою рідну країну та боротися проти ворогів. Він є символом справедливості та героїзму.

Магічний посланець – це загальний образ, який володіє особливими магічними, надприродними здібностями. Він може мати здатність керувати людьми, передбачати майбутнє, лікувати або володіти іншими надзвичайними магічними здатність. Його завдання полягає в порятунку світу, перемозі зла або відновленні рівноваги в уявному світі.

Це символом надії, віри в добро і здатності подолати труднощі. Він може представляти прагнення до врятування світу від зла та відновлення гармонії.

Старий вчитель – цей герой виконує роль наставника для головного лицаря, допомагаючи йому розвиватися, навчає навичкам та життєвим урокам. Він завжди володіє великим досвідом та мудрістю. Його вік і досвід дозволяють йому бачити світ і проблеми з іншої точки зору.

Даний образ – це символом мудрості та доброти, він надає поради та допомагає герою пройти через іспити та перешкоди.

Відьма – магічний образ, який має надприродні здібності та знання в галузі чарівництва, які допомагають їй в битвах та вирішенні складних завдань. Вона володіє силою та вірою в себе, щоб досягти своїх цілей, допомагаючи головному герою вирішити проблему.

Дракон – представляється як велике, могутнє створіння. Він має численні характеристики, які роблять його цікавим та вражаючим персонажем. Він володіє силою і могутністю яка використовується у бою, так і для захисту своєї території. Це ворог для головного героя, що створює цікаву динаміку хореографічного твору.

Дружина воїна Лі Цзі – зображується як віддана дружина, яка чекає на свого чоловіка, коли він перебуває на війні або займається іншими небезпечними справами. Вона проявляє велику силу духу та рішучість, щоб захищати себе і свою сім'ю від небезпеки. Її характер може бути вірним спільником і допоміжною постаттю в розповіді, де головний акцент робиться на подвигах і пригодах її чоловіка.

Друзі Лі Цзі – грають ключову роль у пригодах і подорожах Лі Цзі, і їхні відносини допомагають виокремити різні аспекти характеру головного героя.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки

Хореографічна та музична драматургія

Елементи драматургії	Зміст	Такти	Три-валість
<i>Пролог</i>	Звучить музика витончених звуків традиційних інструментів, що	12	00хв.45с.

	відтворює атмосферу стародавнього Китаю. На сцені з'являються пейзажи мандаринових дерев, у яких спритно танцюють дівчата в етнічних костюмах.		
<i>Експозиція</i>	Поява на сцені головного героя Лі Цзі. Китайський воїн тримаючи свій меч, демонструє його вправність у граціозних рухах і танцю воїна.	32	02хв.45с.
<i>Зав'язка</i>	Поява магічного посланця, який приносить Лі Цзі запрошення до королівського палацу.	24	01хв.48с.
<i>Розвитку дії I ступень</i>	Лі Цзі відправляється до палацу, де йому вручається завдання – врятувати свою країну від темних сил.	16	00хв.40с.
<i>II ступень</i>	Лі Цзі вирушає у подорож до гори мудрості, де живе старий вчитель. Знайомство з таємничою групою мешканців.	24	00хв.55с
<i>III ступень</i>	Зустріч з відьмою, яка вчить його використовувати чаклунство для перемоги, та віру в себе.	16	00хв.40с.
<i>Кульмінація</i>	Переможний бій Лін Цзі з драконом. Артефакт залишається у місті.	16	01хв.10с.
<i>Розв'язка</i>	Повернення відважного воїна Лі Цзі з вірними друзями до селища	16	01хв.10с.
<i>Фінал</i>	Велична сцена святкового танцю Лі Цзі	16	01хв.15с.

	з друзями та родиною, що відображають духовний розвиток головного героя та його боротьбу за гармонію у світі.		
Усього		172	07хв. 42с.

Порядок та назви танцювальних епізодів

1. «Танець дівчат біля мандаринових дерев»

Вечірнє світло, яке м'яко розливається навколо, створюючи атмосферу загадковості. Мандаринові дерева розкинули гілля, на якому яскраво грають світлі відтінки жовтого та помаранчевого, замальовуючи картину яскравими краплинками кольору. Дівчата, вільно піднімаються в повітрі під час танцю, відтворюючи легкість літаючих листочків, коли танцюють під музику, що ллється відкудись у темряві. Їхні рухи плавні, майже легки як сповідь вітру, що обіймає гілля мандаринових дерев.

Цей епізод має в собі елементи грації, спокою та прекрасної гармонії з природою, коли дівчата розчиняються у красі мандаринових дерев та магії вечора.

Тривалість: 00хв.45с.

Учасники: китайські дівчата.

2. «Вправність меча у граціозному танці воїна Лі Цзі».

Лі Цзі, залишаючись у повній гармонії зі своїм мечем, вражає своєю вправністю у танці воїна. Його рухи – це не лише вправність, але й виразний танець, де кожен рух має свою глибину та силу. Він володіє неймовірною грацією, коли меч відбивається від поверхні, створюючи плавні лінії в повітрі, майстерно поєднуючи удари та захисні рухи, перетворюючи бійку на мистецтво.

Цей танець воїна Лі Цзі – не лише показ вправності зі зброєю, але й глибоке відчуття спокою та внутрішньої гармонії, яке випромінює виконавець з кожним рухом.

Тривалість: 02хв.45с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

3. «Магічний посланець»

Спливаючи з туманів та світлових променів, магічний посланець з'явився перед Лі Цзі. Його поява була величною та вражаючою – мерехтіння його плаща лунало в променях сонця, а очі випромінювали загадкове світло, яке лоскотало кожного, хто дивився на нього. Посланець приніс із собою ауру загаковості та неповторності, запрошуючи Лі Цзі до пригод та великих подій, які чекали на нього.

Воїн збуджений появою посланця, відчув себе обраним, та відгукнувшись на таємниче запрошення, готовий зануритися в незабутню подорож у світ магії та пригод.

Тривалість: 01хв.30с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

Посланець

4. «Рятування країни»

Лі Цзі крокує до палацу з усією величною гідністю воїна. Під високими дверима палацу стояли стражі, які знали Лі Цзі та віддавали йому почесні. Зайшовши до палацу, він був проведений до зали зборів, де чекали високопоставлені особи.

Лі Цзі прийняв завдання з великою почесною та відданістю. Його серце було наповнене відвагою та вирішучістю, бо він розумів, що це боротьба не лише за його країну, а й за долю всього світу.

Зібравши свої сили та мудрість, Лі Цзі вийшов з палацу, готовий до небезпечного, але благородного шляху, що лежав перед ним.

Тривалість: 00хв.30с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

5. «Танець Лі Цзі та відьми»

Лі Цзі, на своєму шляху натрапив на відьму, чиє ім'я вже було оточене легендами. Вона жила у глибині лісу, оточена містичними силами та невідомими чарами. Під час своєї зустрічі з нею, Лі Цзі відчував ту енергію та мудрість, які випромінювалися з кожного слова відьми.

Відьма відкрила перед ним таємниці чарівництва та магії, вчила його використовувати свою власну внутрішню силу для перемоги над темрявою. Вона підтримувала віру Лі Цзі в його власні здібності та магію, яка є внутрішньою частиною кожної людини.

Після цієї зустрічі Лі Цзі відчував, що його внутрішня магія та віра в себе зросли. Він відправився далі з новими знаннями, готовий використовувати не лише меч, але й свою внутрішню магію, щоб протистояти темряві та врятувати свою країну.

Тривалість: 00хв.40с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

Відьма

6. «Поєдинок з драконом»

Лі Цзі піднявся на гору, де, за легендами, перебував дракон – втілення надзвичайної сили та могутності. Дракон, зі своїм могутнім крилом, яке розгортається від одного краю неба до іншого, зійшов із своєї печери, готовий випробувати Лі Цзі.

Бій був епічним і вражаючим – дракон облетів Лі Цзі, злився з повітрям, з яким здавалося, що він вже давно справляється. Лі Цзі вміло використовував свою мудрість, вивчені техніки та магію, щоб знайти слабкі місця у дракона, не суперечачи його фізичній силі.

Воїн був зосереджений, чутливий до кожного руху дракона, його ударів, і шукав найкращі можливості для контратак. Лі Цзі використовував не лише свою зброю, але й свою внутрішню силу та мудрість, щоб змусити дракона змінити свої тактики.

У кінці кінців, за допомогою виважених рухів та неймовірної витримки, Лі Цзі знайшов слабкі місця у дракона і вдало використовував їх, здолавши могутнє створіння.

Тріумф Лі Цзі над драконом став символом не лише його фізичної сили, але й мудрості, віри в себе та внутрішньої гармонії, які дозволили йому протистояти неймовірним випробуванням та перемогти.

Тривалість: 01хв.40с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

Дракон

7. «Повернення до дому»

Лі Цзі повертається до свого селища разом із своїми вірними друзями, які були з ним на протязі всього його небезпечного подорожування. Його прихід був сповнений величності та перемоги – люди з усіх куточків селища вийшли на вулиці, щоб вітати повернення свого героя. Односельці вітали його, вигукуючи його ім'я та слова подяки, випромінюючи радість та пишаючись його досягненнями.

Повернення відважного воїна Лі Цзі стало святом для всього селища, символізуючи перемогу добра над злом та важливість взаємо підтримки та віри в себе.

Тривалість: 01хв.40с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

Односельці.

8. «Загальний святковий танець»

Святковий танець Лі Цзі разом з його друзями та родиною став зразком духовного розвитку та боротьби за гармонію у світі. Вони зібралися в центрі селища, прикрашеною квітами, що символізує їхню єдність з природою.

Танець наповнений енергією та грацією, відображаючи не лише фізичну вправність, але й внутрішню гармонію кожної людини. Лі Цзі танцював з глибокою внутрішньою врівноваженістю, віддзеркалюючи свій духовний розвиток під час своєї подорожі.

Друзі та родина приєдналися до нього у цьому танці, відображаючи свою власну унікальність та пройдений шлях. Кожен рух був не лише танцем, але й виразом їхньої внутрішньої сили, мудрості та єднання.

Цей танець несе у собі радість, надію та бажання створити більш гармонійний світ. Лі Цзі та його близькі відобразили свій духовний розвиток, та бажання поділитися цією гармонією з усіма, хто був поруч. Це було не лише святкуванням перемоги, але й сповненим значенням відзначенням нового етапу в їхньому житті та місії у світі.

Тривалість: 01хв.15с.

Учасники:

Воїн Лі Цзі – *Чень Кайшен*.

Односельці

Друзі.

2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції

У творчому проєкті «Семіотика танцювального мистецтва Китаю» у хореографічній композиції «Подорож відважного воїна на ім'я Лі Цзі», використовується музика сучасного китайського композитора Лю Веньцзіня (刘文金).

Лю Веньцзінь – це видатний китайський композитор, чиї твори часто вражають своєю глибиною та витонченістю. Його музика поєднує у собі традиційні китайські мелодії та сучасні музичні тенденції, створюючи неповторний звуковий пейзаж. Композитор використовує традиційні китайські інструменти, поєднуючи їх з сучасними симфонічними оркестровими звуками [2].

Музика Лю Веньцзіня часто відтворює образи природи та пейзажів, розкриваючи внутрішню гармонію та спокій. Він створює динамічні композиції, що змушують слухача переживати широкий спектр емоцій – від спокою до напруженості, від ніжності до містичної сили.

Звучання Лю Веньцзіня вражає своєю красою, глибиною та неповторністю мелодій, які часто мають загадкову ауру, сповнену енергії та внутрішнього виразу. Його музика – це поєднання сучасності з багатовіковою китайською музичною спадщиною, що робить його творчість особливою та неповторною[2].

Музичний матеріал до *прологу* втілює у собі витонченість і загадковість стародавнього Китаю. Звуки традиційних інструментів переплітаються, утворюючи мелодії, що легко поринають у серце й душу.

Музика пронизана ніжними звуками гуціну, створюють мелодійну атмосферу, що ллється як річка часу. Такі звуки вражають своєю глибиною та містичністю, переносячи глядачів у світ старовинного Китаю.

Кожен звук, яким мелодія пронизана, створює образи мандаринових дерев, що танцюють з вітром, або навіть розмовляють з вітрами. Ритмічність музики може відображати легкість танцюючих дівчат у їхніх етнічних костюмах, ніби вони втілюють енергію природи в кожному своєму русі. У даному музичному епізоді звуки та мелодії створюють образи краси та магії, занурюючи глядача у стародавні традиції та красу китайської культури[2].

Музичний розмір – 4/4.

Темп: повільний.

Характер музики: легкий, ліричний.

Музичний матеріал до **другого** епізоду наповнений відчуттям мужності, сили та грації, що віддзеркалює саму сутність головного героя, Лі Цзі, як китайського воїна. Мелодика епізоду поєднує в собі міцність та глибину металевих звуків меча з мелодіями традиційних китайських інструментів, таких як гучний, *гуцін* або *пайпа* [2]. Це створює атмосферу напруженості та героїчності, відображаючи вправність та майстерність Лі Цзі.

Ритмічність музичного фону підкреслює гнучкість та точність рухів воїна, наголосивши на кожному його майстерному жесті. Мелодії переходять від меланхолійних або загадкових звуків до бойових та енергійних, відображаючи широкий спектр Лі Цзі – від його внутрішньої мудрості до бойового духу.

Усі ці елементи музичного супроводу акцентують увагу на витонченість, мужність та елегантність воїна під час його танцю воїна та демонстрації вправності з мечем на сцені.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від швидкого до дуже швидкого.

Характер музики: бадьорий.

У **третьому** епізоді – поява магічного посланця приносить з собою не лише загадовість, але й відчуття величі та важливості. Він має в собі

звучання містичних мелодій, що лунають унікальним звуковим акордом, що пронизує повітря, даруючи глядачу відчуття чогось великого, що надходить.

Магічний посланець може приносити з собою звуки, що нагадують шепотіння вітру чи подих загадкового джерела. Його прихід супроводжений віддаленим звучанням таємничих інструментів, що створюють ауру таємничості. Його голос тихий, але впевнений, з мелодійною силою, яка запрошує Лі Цзі до королівського палацу. Слова посланця наповнені мудрістю та спокоєм, що підкреслюють важливість запрошення, відображаючи його надзвичайний характер[2].

Музичний розмір – 2/4.

Темп: спокійний.

Характер музики: магічний.

Музичний супровід до **четвертого** епізоду відображає урочистість та велич завдання, що постало перед Лі Цзі. Мелодія патетична та має містичний характер, підкреслюючи серйозність ситуації та важливість місії, яка поставлена перед воїном. Звучання глибоке, з використанням містичних елементів, які викликають відчуття небезпеки та загаковості. Використання традиційних китайських інструментів у поєднанні з сучасним оркестровим звуком підкреслює духовність та героїзм головного героя [2].

Ритмічність музичного супроводу характеризується як урочиста та міцна, відображаючи рішучість та впевненість Лі Цзі в своїх діях. Моментами, вона має більш повільний темп, що підсилює напругу та важливість миті. Звуки мелодії емоційно переносять глядача у світ, де на героя чекають випробування, але також відчувається його внутрішня сила та рішучість.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: спокійний.

Характер музики: урочистий, містичний.

У *п'ятому* епізоді відображається магічна та загадкова атмосфера зустрічі з відьмою, а також духовне зростання та підвищення віри в себе Лі Цзі. Мелодія наповнена містичними звуками, які створюють відчуття таємниці та надприродності. Використання етнічних музичних інструментів, таких як традиційні китайські оркестрові інструменти або мандрівні мелодії, підкреслюють цю атмосферу.

Звучання музики чарівне і емоційно насичене, з мелодіями, що переплітаються в прекрасний та надзвичайний гармонійний акустичний образ. Вона вражає своєю ефектністю та витонченістю, відображаючи таємничість та мудрість відьми.

Ритмічний супровід неспішний та розмірений, підкреслює важливість кожного моменту цієї вагомості зустрічі. Можливе використання непередбачуваних музичних ритмів та звукових ефектів, створює враження чогось магічного, що відбувається навколо.

У даному музичному матеріалі відчуття підвищення духу, духовної магії та внутрішньої сили, яка допомагає Лі Цзі відкрити свій потенціал та віру в себе.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: ритмічний.

Характер музики: магічний.

У *шостому* епізоді музичний супровід має епічний і напружений характер, наповнений енергією, що відображає величність та неймовірність бою між Лі Цзі та драконом. Музичне звучання динамічне і насичене, включає могутні оркестрові звуки, що створюють напругу та відображають потужність бою. Використано широкий діапазон музичних інструментів, від гучного звучання до глибоких барабанів, що підкреслюють величність сцени.

Мелодія відображає ритмічні удари, які відтворюють рухи Лі Цзі та дракона у бою. Різноманітні звукові ефекти, такі як великі драматичні

розвороти музичних тем й гармонійні вибухи, підкреслюють загостреність моментів конфлікту [2].

У музичному матеріалі присутня емоційна динаміка, від пристрасних моментів до загострених хвилин напруги, відображаючи переможний дух Лі Цзі та його визначеність у протистоянні зі створінням.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: ритмічний.

Характер музики: епічний, напружений.

Сьомий епізод хореографічної композиції має музичний супровід, що вражає відчуттям тріумфу, радості та вдячності за повернення воїна та його друзів до селища. Мелодія світла й весела, відображає велику радість та емоції мешканців. Звучання наповнене енергією позитиву та світла, використовуючи яскраві та легкі звуки, зі застосуванням мелодій етнічних інструментів, що створюють атмосферу святкування та об'єднання [2].

Ритмічний супровід жвавим та життєрадісним, використовуються рухливі мелодії, які підносять настрій та створюють враження співвідношення, що підкреслює гармонію й єдність в селищі. Музика надає почуття завершеності, тепла та об'єднання, що відображає повернення відважного воїна Лі Цзі та його друзів додому, де їх зустрічають з відкритими обіймами та радісними вигуками мешканці селища.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: веселий, жвавий

Характер музики: світлий.

Восьмий епізод передає враження духовного розвитку, гармонії та радості, що виникають під час святкового танцю Лі Цзі з друзями та родиною. Мелодія наповнена оптимізмом та позитивними емоціями, використовуючи яскраві та енергійні звуки. Вона містить різноманітні

інструменти, від традиційних до сучасних, створюючи багатогранний звуковий пейзаж.

Звучання ритмічне та піднесене, що підкреслює емоційну співвіднесеність танцю та патетичну атмосферу свята. Використовуються витончені мелодії, які поєднуються з енергійними ритмами, передають динаміку та радісний настрій. Музика має елементи, які символізує боротьбу за гармонію та єдність у світі. Це втілено через гармонійне поєднання різних музичних стилів та звуків, що відображають єдність та спільність у танці й музиці [2].

Музичний розмір – 2/4.

Темп: веселий.

Характер музики: ритмічний, піднесений.

Костюми

Використання костюмів у хореографічній композиції це не лише елемент одягу, а й важлива частина постановки. Вони відображають тематику, настрої та характер персонажів, концепцію танцювального твору. Часто костюми використовують для підсилення емоційної передачі танцю, підкреслення рухів та створення відповідної атмосфери.

Костюми можуть бути яскравими, кольоровими, екстравагантними або стриманими, залежно від концепції вистави та задумом балетмейстера. Вони допомагають створити повний образ та зробити хореографічний продукт більш виразним та запам'ятовуваний глядачем.

«Воїн Лі Цзі» – костюм воїна Лу Цзі виглядає могутньо та вражаюче. Він складається з тісного чорного костюма, який ідеально підкреслює мускулатуру виконавця, дозволяючи вільно рухатися та виразно виконувати

танцювальні рухи. На костюмі вишиті зображення з китайської культури і воїнські символи, що додає йому загадковості та автентичності.

На ногах високі чорні чоботи з міцного матеріалу, що надає стабільність танцівникові під час виконання складних технічних рухів. На чоботях металеві елементи, що додає їм воєнний вигляд. На поясі прикріплені декоративні елементи, які створюють звукові ефекти під час рухів, надаючи танцю більшу динаміку та енергії.

У цілому, костюм воїна Лу Цзі елегантний, але водночас містить елементи воєнного обладунку, що підкреслюють його майстерність та силу під час виконання танцю (Додаток А).

«Магічний посланець» — це образ, що втілює та передає відчуття дива, таємничості та потужності. Тому костюм зроблений з м'яких, потрісканих тканин, які легко переливаються і мають ніжний вигляд. Це довгий вузький плащ зі шлейфом, виготовлений з матеріалу, які відображають світлові відтінки; вишиті на манжетах і поясі символи й рунічні знаки, які створюють відчуття загадковості та відтінок містичності.

Таємнича маска, рукавиці зі світловими відображеннями нагадують про істоту, що приносить у світ магію та диво. Для створення ефекту магійного сяйва або містичного вигляду можливе використання світлових елементів або підсвічування в певних ділянках костюма.

Важливо, щоб костюм магійного посланця передавав відчуття таємничості, магійності та внутрішньої сили, створюючи образ, який захоплює уяву та залишає після себе враження неймовірної сили та чарівності (Додаток Б).

«Старий вчитель» – образ, що часто відтворює мудрість, глибину та велич стародавньої китайської культури. Костюм складається з традиційних елементів одягу – довга роба (як у чжубао), виготовлена зі шовкових тканин з деталями вишивки та китайського каліграфічного мистецтва, з яскравими та

насиченими, червоно-золотим, синім кольором які символізують щастя, багатство та мудрість у китайській культурі.

Даний костюм повинен відображати глибину культури, мудрість та спокій китайського стародавнього учителя. Його стиль та деталі мають транслювати не лише мудрість, а й відчуття внутрішнього спокою та глибокої рефлексії (Додаток В).

«Відьма» – костюм відьми магічним, таємничим і дещо ексцентричним, складається з темних кольорів, таких як чорний, фіолетовий, темно-червоний або темно-зелений, що створюють відчуття таємничості та магії. Облягаюча та «потріскана» тканина підкреслює фігуру і створює загадковий образ. До костюму додається аксесуари, такі як магічна паличка, віяла, обереги, які надають магичності.

Інтенсивний макіяж з виразними кольорами – це темні помади, глибокі кольори тіней, надають містики. Цей костюм створює образ загадкової та магичної особистості, яка вражає своїм таємничим виглядом та виразним стилем (Додаток Г).

«Дракон» – костюм китайського дракона має залишати враження величі, магії та вражаючої краси, відтворюючи символіку та силу дракона у китайській культурі. Він складається з довгого плаща або кімоно, що підкреслює довге тіло дракона, з додатковими деталями, щоб створити вражаючий ефект.

Прикрашений великими кольоровими лусочками або відтінками, які надають величезному драконові більшого реалізму мають яскраві кольори, такі як червоний, жовтий, зелений або синій. Важливою частиною костюму є маска або головний убір, що зображає голову дракона з великими очима, рогами, вусами та вражаючими зубами. Це велика конструкція, що прикріплюється до голови або плечей.

Ще однією важливою деталлю є хвіст, який прикріплений до спини чи талії костюму, він довгий та гнучкий, що створює відповідний ефект (Додаток Д).

«Костюм дружини Лі Цзі» – даний костюм покликаний відображати працьовитість, простоту та відданість сільських жінок у Китаї, відображаючи їхні традиції та щоденність (Додаток К).

«Друзі Лі Цзі» – костюм відображає взаємодію, спільні пригоди та солідарність між друзями Лі Цзі, створюючи образ, який підкреслює важливість дружби у їхньому житті.

Незважаючи на різноманітність, костюми можуть мати спільну основу, таку як однаковий фасон або певні обрані елементи стилю, що роблять їх частинами однієї команди. Деякі деталі, такі як символічні прикраси, емблеми або спільні малюнки, можуть надають костюмам глибший сенс, відображаючи зв'язок між друзями та їхню спільну історію (Додаток Л).

Освітлення

Сценічне освітлення – це невід'ємна частина балетмейстерсько-режисерського задуму, що підсилює хореографічну композицію і є одним із сегментів хореографічної виразності танцювального твору. За допомогою світлових ефектів, балетмейстер розкриває події, які відбуваються на сценічному майданчику, посилюючи враження у глядача – колір, гра фарб, тіньові ефекти тощо.

У нашому творчому проєкті світові ефекти органічно поєднуються з музичним матеріалом, лексичним текстом та пластично-ігровими моментами, які відображають перипетію військових битв, самотності чи внутрішні боротьби головного персонажу:

Кольорова палітра: Використання чергування світлого та темного, червоного та чорного, що підкреслює боротьбу воїна – червоне світло символізує бойову душу Лі Цзі, тоді як темне – його внутрішні суперечності.

Динамічність освітлення: Зміна інтенсивності світла відображає різні етапи подорожі воїна. Від слабкого, тусклого світла на початку до яскравого та потужного під час вирішальних моментів.

Прожектори та тіні: Використання прожекторів для створення тіней додають глибину та драматизму виставі. Тіні можуть відображати внутрішні конфлікти чи підсилювати рухи виконавців.

Спеціальні ефекти: Вогняні ефекти, дим, світлове або лазерне освітлення створюють атмосферу бойової енергії та таємничості.

Фокусування на деталях: Підсвічування конкретних елементів сцени (наприклад, меча, дракона або символічних об'єктів) надає їм особливого значення.

Використання даних елементів освітлення допомагає підкреслити ключові моменти та емоції хореографічної композиції «Подорож відважного воїна, на ім'я Лі Цзі».

Висновки до другого розділу

1. Працюючи над хореографічною постановкою *«Подорож відважного воїна, на ім'я Лі Цзі»* нами у повній мірі було розкрито її художні особливості. Першоджерелом хореографічної постановки обрано літературний твір «Подорож відважного воїна» китайського філософа і письменника Лао Цзи, також відомого як Лі Цзі. Цей твір належить до «Дао де цзін», або «Книга Дао і Добродійства». «Подорож відважного воїна» - один із фундаментальних творів давньокитайської філософії, де

висвітлюється концепція добродійства та «Дао», що означає «Шлях» або «Природа».

Нами проаналізовано принципи та вчення про життя, природу, людину та добродійство, які пропонує автор Лао Цзи, щодо гармонії з природою, безсильності та безмежності, акцентуючи на важливості природних законів та уміння діяти згідно з ними, що є одним із ключових текстів китайської філософії і вплинув на багато аспектів культури, релігії та мистецтва в Китаї та за його межами.

Сформульовано *тему, ідею*, означено *конфліктну ситуацію*, визначено *надзавдання* та *наскрізну дію* хореографічної постановки. Вказано час та місце, де відбуваються події. У хореографічній композиції, використовується китайська традиційна народно-сценічна лексична мова у поєднанні з сучасною танцювальною технікою.

2. Проаналізовано композиційно-архітектонічну будову хореографічної постановки кваліфікаційної роботи, що вміщує у собі музично-хореографічну драматургію; поділено на епізоди сюжетну лінію та музичний матеріал, який пораховано по-тактово.

Визначено тривалість кожного танцювального епізоду, охарактеризовано музичний супровід до кожного епізоду. Опрацьована інформація про створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Описано кожен елемент танцювального костюму виконавців, сценографію, що дає змогу повністю зануритись у сюжетну лінію творчого проєкту. Проведено роботу із освітленням сцени, що доповнювало загальну картину сприйняття постановки глядачем.

Усі названі компоненти роблять нашу хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною до сприйняття глядачем.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі здійснення кваліфікаційної роботи «Семіотика танцювального мистецтва Китаю» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел вітчизняних та зарубіжних дослідників (А. Максименко, О. Помпи, О. Чепалова, Н. Чілікіної, Сунь Цяна, Чжан Гоміна, Чжитао Пана, Сісі Я, Лі Ж та інших), а також відео – та інтернет джерел і на основі визначених завдань нами було зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що будь який культурний феномен має свої символічні властивості, які виражають певну інформацію. Таким феноменом є танцювальне мистецтво, у якому специфічні образно-символічні засоби виразності виступають своєрідним текстом. Походячи з грецької мови, термін «семіотика» означає «знак». Знак-образ ніс велике інформаційне значення ще на ранніх щабелях розвитку цивілізації.

Як спосіб спілкування спочатку виникла жестикуляція, яка вважається першим руховим жестом-знаком. В культурі Стародавнього Китаю на першому місці стояли пантомімічні рухи, задовольняючи потребу людини у передачі емоцій через тіло. Танцювальна класична культура Китаю орієнтувалася на споконвічні традиційні зразки і ідеали.

Великий вплив на китайську національну культуру і мистецтво танцю справило учіння давньокитайського філософа Конфуція, який вбачав своїм обов'язком зберігати і передавати нащадкам стародавню культуру. Важливою складовою традиційної культури Китаю є «ритуал», «танець» і «музика». Проте, сучасне китайське хореографічне мистецтво поступово відходить від класичної традиційної культури. З появою балетного театру європейського типу, виникають сучасні танцювальні техніки та стилі.

2. Проаналізовано, що розвиток національних танцювальних традицій Китаю має свої особливості і міцно пов'язаний із історією цієї країни. Поклоніння імператору, військова міць китайської імперії та духовне багатство нації демонструвалося за допомогою танців. Традиційними танцями Китаю є Танець з рукавами, Шовковий Танець, «Квітка сливи у снігу», танець Лотоса та інші. Різні етнічні стилі народного танцю багатонаціонального Китаю виникали поступово. Самим розповсюдженим є народний танець «янге», який отримав свої різновиди: «Велике янге», «Танець з віялами», «У фруктовому саду» та інші.

У Дайському районі Китаю розповсюджені оригінальні народні танці Павича, Гагуан, барабана ніг слона тощо. До національних танців народу хань належать танці Лева та Дракона. Популярними танцями корейського народу є танець Монаха, танець довгого барабана, танець святкування збору урожаю та танець Журавлів. Тож, національні танці Китаю формувалися впродовж довгого історичного періоду завдяки колективній творчості народів, які населяють Піднебесну.

3. Досліджено, що дослідники розглядають хореографічне мистецтво Китаю як систему символів і знаків, оскільки китайський танець, маючи ірраціональний початок, зображає явища оточуючого світу через символи. Усі танці Китаю являють собою цілу систему певних поглядів, ідей, норм, які сформувалися дуже давно і були присутні з китайським народом впродовж всього їх культурного життя.

В основі виникнення китайського танцю лежать естетичні елементи, які прийшли у традиційну хореографію з трьох провідних релігій Китаю - даосизму, конфуціанству і буддизму. У класичній культурі Китаю існує традиція образного зображення символіки Лотоса, якого китайський буддизм наділяє широкою символікою - одна із Восьми Дорогоцінних Речей.

Зародившись ще за часи династії Хань, танець Лотоса пройшов через епохи і став доброю китайською національною традицією.

Основною мовною природою китайського танцю є знаковість, образність та символізм. Дякуючи цьому, хореографічному мистецтву Китаю притаманна унікальна здатність зберігати і транслювати у лаконічному вигляді великі і значущі культурні тексти.

4. Нами було здійснено хореографічну постановку «Подорож відважного воїна на ім'я Лі Цзі» за мотивами твору китайського письменника і філософа Лао Цзи «Подорож відважного воїна». У повній мірі було розкрито художні особливості здійсненого твору та написано лібрето цієї хореографічної композиції.

Сформульовано *тему постановки* (пригоди відважного воїна Лі Цзі), *ідею* (прагнення воїна досягти величі та подолати перешкоди), означено *конфліктну ситуацію*, яка будується на епічній битві між головним героєм і драконом; визначено *надзавдання* (подорож героя, його відвага та злагода між світами) та *наскрізну дію* (послідовні метаморфози Лі Цзі під час його подорожі).

Вказано *час* та *місце*, де відбуваються події нашої хореографічної постановки (Стародавній Китай, Провінція Шеньсі); *форма* (хореографічна сюїта), *стиль* (народна стилізована китайська хореографія), *жанр* (казково-фантастичний).

5. Описано композиційно-архітектонічну побудову танцювальної постановки «Подорож відважного воїна на ім'я Лі Цзі», що вміщає у собі хореографічну та музичну драматургію. Сюжетну лінію композиції поділено на епізоди, зазначено тривалість кожного епізоду. Здійснена характеристика музичного супроводу хореографічної постановки (музична композиція сучасного китайського композитора Лю Веньцзіня).

Проведений аналіз музичного матеріалу до кожного танцювального епізоду. Музичний супровід аналогічно поділено на етапи сюжетного розвитку; пораховано кількість тактів. Опрацьована інформація про створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Описано кожен елемент танцювального костюму дійових осіб хореографічної композиції (Воїна Лі Цзи, магічного Посланця, старого Вчителя, Відьми, Дракона, Дружини воїна Лі Цзи, Друзів воїна). Прописано сценографію хореографічного твору, що дало змогу повністю зануритись у сюжетну лінію хореографічної постановки. Проведено роботу із освітленням сцени, що доповнило загальну картину сприйняття постановки глядачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Девдера К. М. Літературна творчість Олега Лишеги : інтерпретація, контекст, рецепція/ автореф. дис.. канд.. філологіч. Наук. Інститут літератури ім.. Т. Шевченка НАН України, Київ. 2018. 250 с.
2. Лао – Цзи і досконала мудрість//Люди. Лідерство і менеджмент. Культура, 2017. [https:// kmbs.ua/article/lao-czi-i-doskonala-mudrist](https://kmbs.ua/article/lao-czi-i-doskonala-mudrist).
3. Лі Ж Методика обучения китайских национальных и народных танцев. Шэньян: Ваньцзюань. 2006. 208 с.
4. Леонова С. Є. Символіка тілесності у сучасній театральній хореографії (на прикладі М. Ека) [Електр.ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/ VKhITK_2011_958\(1\)_44_6.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/VKhITK_2011_958(1)_44_6.pdf). – Назва з екрана.
5. Максименко А. І. Хореографічна освіта в Китаї: традиції і сучасність. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. 2014. № 1-2 (3-4). С. 105-113.
6. Плахотнюк О. А. Стилi та напрямки сучасного хореографічного мистецтва. Львів: ЦТ ДЮГ, 2009. 80 с.
7. Помпа О. Д. Чинники формування народних танців. Актуальні питання культурології. 2016. Вип. 16. С. 215-218.
8. Сісі Я Міфологічна символіка лотоса у хореографічній культурі Китаю. Танцювальні студії. 2018. Вип. 2. С. 52-60.
9. Сунь Цян Танцевальное искусство Китая XX века: национальное своеобразие и влияние западных традиций. Пекин, 1992. С. 183-184.
10. Чілікіна Н. Сучасні аспекти філософії тілесності як ключ до мови тіла [Електр.ресурс].Режимдоступу:[http://publications.Inu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/ article/viewFile/30653129](http://publications.Inu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/article/viewFile/30653129). – Назва з екрана].

- 11.Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ століття: монографія. Х.: Харківська держ. академія культури, 2007. 344 с.: іл..
- 12.Чепалов О. І. Хореологічні засади дослідження танцю (за методикою Лобанівського центру). Х.: Харківська держ. академія культури, 2005. С. 161-169.
- 13.Чжан Гомінь Традиції народного танцю у Китайській народній республіці / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі, № 6, Т. 1. Харків: Національний педагогічний університет імені Г. Сковороди, 2019. С. 82-86.
- 14.Чжитао Пан Пособие и методы обучения китайских народных танцев. Шанхай : Шанхайское издательство музыки, 2001. С. 331-332.
- 15.Шариков Д. І. Розвиток балетного стилю в сучасній хореографії від неокласики до постмодерну. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Вип. № 27. К.: НАКККІМ. Міленіум, 2011. С. 255-263. (Серія «Мистецтвознавство»).
- 16.Шариков Д. І. Первісний і давньосхідний танець: розвиток і виражальні форми // Вісник НАКККІМ : зб. наук. праць, вип.. № 3. К.: НАКККІМ. Міленіум, 2012. С. 163-167. (Серія «Мистецтвознавство»).
- 17.Шариков Д. І. Імпресіонізм та імпровізація у сучасній хореографії // Вісник НАКККІМ : зб. наук. праць, вип.. № 1. К.: НАКККІМ. Міленіум, 2012. С. 141-144. (Серія «Мистецтвознавство»).
- 18.Шариков Д. І. Античний танець – філософія, історичний розвиток, виражальні форми // Хореографія в мистецько-освітньому просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (12-13 березня 2012 р.): Вісник. Рівно: РДГУ, 2012. С. 15-18.
- 19.Шариков Д. І. Розвиток балетного стилю в сучасній хореографії від неокласики до постмодерну. Актуальні проблеми історії, теорії та

- практики художньої культури: зб. наук. праць. Вип. № 27. К.: НАККІМ. Міленіум, 2011. С. 255-263. (Серія «Мистецтвознавство»).
- 20.Щерба С. П. Філософія: короткий виклад: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 152 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Костюм воїна Лі Цзі

Костюм «Магічного посланця»

Костюм «Старий учитель»

Костюм «Відьма»

Костюм «Дракон»

Костюм дружини воїна Лі Цзі

Костюм друзів воїна Лі Цзі

Фрагменти танцювальних епізодів

